

รายงาน การเฝ้าระวังโรค ประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

- โรคพิษสุนัขบ้าใน- 589
กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2529
- สถานการณ์โรค 596
- รายงานการค้นหายูเอช- 597
มาลาเรีย-ก้นยายน 2530

บทความ

โรคพิษสุนัขบ้าในกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2529

Human Rabies in Bangkok Metropolis, 1986

โรคพิษสุนัขบ้ายังเป็นปัญหาสาธารณสุขโรคหนึ่งของกรุงเทพมหานคร จากการเฝ้าระวังของกองระบาดวิทยา พบว่าในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีผู้เสียชีวิตด้วยโรคนี้ไม่ต่ำกว่าปีละ 10 คน ปี พ.ศ. 2522 มีผู้เสียชีวิตสูงที่สุดถึง 39 คน ความจริงแล้วคนกรุงเทพฯ ได้เปรียบคนต่างจังหวัดมากโดยเฉพาะคนในท้องถิ่นชนบท เพราะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้บริการด้านนี้อย่างทั่วถึง เช่น เวลาถูกสัตว์ที่เป็นหรือสงสัยว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้ากัด สถานที่ตรวจชันสูตรโรคก็อยู่ใกล้ สถานพยาบาลรวมทั้งวัคซีนและซีรัมป้องกันโรคนี้ก็มีอยู่พร้อม แต่ก็ยังมีผู้เสียชีวิตด้วยโรคนี้ทุกปี ทั้งนี้เนื่องจากความประมาทหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ปี พ.ศ. 2529 กองระบาดวิทยาได้รับรายงานจากทุกจังหวัดทั่วประเทศว่ามีผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า (ผ่านโรงพยาบาลของรัฐหรือโรงพยาบาลเอกชนที่ให้ความร่วมมือในการรายงานโรค) รวมทั้งสิ้น 219 คน ในจำนวนนี้เป็นคนในกรุงเทพมหานคร 14 คน หรือเท่ากับ 6.39 % ของผู้เสียชีวิตทั้งหมด จากท้องที่ 8 ใน 24 เขต เขตภาษีเจริญ และดุสิต มีผู้เสียชีวิตสูงที่สุดเขตละ 3 คน เขตพระโขนงและบางเขนรองลงมา มีผู้เสียชีวิตเขตละ 2 คน เขตปทุมวัน หนองแขม หนองจอก และราษฎร์บูรณะ มีผู้เสียชีวิตเขตละ 1 คน เขตอื่นไม่มีผู้เสียชีวิตด้วยโรคนี้

ผู้เสียชีวิตทั้ง 14 คนนี้ เป็นชาย 10 คน หญิง 4 คน คิดเป็นอัตราส่วนชาย : หญิง ประมาณ 2.5 : 1 ซึ่งคล้ายกับข้อมูลของประเทศทุก ๆ ปีที่ผ่านมาคือชายเป็น 2 เท่าของหญิง อายุของผู้เสียชีวิตอยู่ในกลุ่ม 15 - 24 ปี และ 35 - 44 ปี กลุ่มละ 4 คน 10 - 14 ปี 2 คน ที่เหลืออยู่ในกลุ่มอายุ 5 - 9 ปี 1 คน, 25 - 34 ปี 1 คน, 45 - 54 ปี 1 คน, และ 55 - 64 ปี 1 คน ซึ่งแตกต่างไปจากข้อมูลส่วนใหญ่ของประเทศเพราะส่วนมากแล้วผู้เสียชีวิตด้วยโรคนี้มักจะอยู่ในกลุ่มอายุ 5 - 14 ปี (เด็กวัยเรียน) ประมาณ 50 % แต่ข้อมูลของกรุงเทพมหานครปีนี้พบว่าส่วนใหญ่ (9 ใน 14 คน) เป็นคนวัยทำงาน (15 - 44 ปี)

อาชีพของผู้เสียชีวิต ปรากฏว่ายังเรียนหนังสืออยู่ 5 คน ทำงานแล้ว 9 คน, 4 คน ทำงานบ้าน และอีก 5 คน มีอาชีพรับจ้างที่ใช้แรงงาน แม้ว่าจะไม่ได้สอบถามเกี่ยวกับระดับการศึกษาของผู้เสียชีวิตก็พอจะบอกได้จากอาชีพว่าคนเหล่านั้นน่าจะมีการศึกษาไม่สูงนัก

โดยทั่วไปแล้วระยะฟักตัวของโรคพิษสุนัขบ้าจะอยู่ระหว่าง 1 - 3 เดือน แต่จากการเฝ้าระวังของกองระบาดวิทยา พบว่าระยะฟักตัวสั้นที่สุดเพียง 7 วัน และนานที่สุดถึง 2 ปีครึ่ง สำหรับผู้เสียชีวิตทั้ง 14 คน ของกรุงเทพมหานครนี้สลับประวัติได้แน่นอนเพียง 8 คน อีก 6 คน ไม่ทราบวันเดือนปีที่ถูกกัด จาก 6 ใน 8 คน ที่สลับประวัติได้นี้ระยะฟักตัวอยู่ระหว่าง 1 - 3 เดือน และอีก 2 คน ระยะฟักตัว 5 เดือนเศษ 1 คน กับ 8 เดือนเศษ 1 คน

หนึ่งใน 14 คนนี้มีประวัติได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าชนิดที่ผลิตจากเซลล์เพาะเลี้ยงรวม 4 ครั้ง และได้รับ Equine Rabies Immunoglobulin จำนวน 2,000 I.U. แต่ก็ยังเสียชีวิตด้วยโรคนี้และมีผลการตรวจพบเชื้อไวรัสในเนื้อสมองจากห้องปฏิบัติการยืนยันด้วย

ในด้านการป้องกันและควบคุมโรคนี้ (ในสัตว์) กรุงเทพมหานครเองก็มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือ งานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ดินแดง ในสังกัดกองควบคุมโรคสัตว์สำนักอนามัย ให้บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในสำนักงานและหน่วยเคลื่อนที่ ฉีดยาคุมกำเนิดและผ่าตัดทำหมัน และมีทีมออกกำจัดสุนัขไม่มีเจ้าของโดยการจับแล้วเอาไปกักขัง 3 วัน หากไม่มีเจ้าของมารับคืนก็จะกำจัดด้วยสตรีกิ้งนินต่อไป

สถานที่ชันสูตรโรคพิษสุนัขบ้าในกรุงเทพมหานครมีถึง 4 แห่ง คือ กองวิทยาศาสตร์ สภาอากาศไทย (สถานเสาวภา) กรมปศุสัตว์ พญาไท สถาบันวิจัยไวรัส กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลศิริราช มีตัวอย่างสัตว์ที่สงสัยว่าจะเป็นโรคพิษสุนัขบ้าส่งมาจากหลายจังหวัดในทุกภาคของประเทศ เพื่อตรวจชันสูตรโรค ประมาณปีละ 6,000 - 7,000 ราย เป็นตัวอย่างของกรุงเทพมหานครประมาณเกือบครึ่งหนึ่ง แต่จำนวนที่พบเชื้อเฉพาะในกรุงเทพมหานครเองปีละประมาณ 1,000 ตัวอย่าง

สำหรับจำนวนผู้รับการฉีดวัคซีนป้องกันหลังรับเชื้อแล้วนั้น เป็นที่น่าเสียดายว่ายังไม่มียุทธศาสตร์เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลไว้ อย่างไรก็ตามมีสถานเสาวภาเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีข้อมูลด้านนี้อยู่ คือมีผู้มารับการฉีดวัคซีนปีละประมาณ 10,000 คน แต่ไม่ได้แยกข้อมูลว่าเป็นคนกรุงเทพมหานครเท่าใด คนต่างจังหวัดเท่าใด

จากรายงานทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว แม้ว่ากรุงเทพมหานครจะมีหน่วยงานที่ให้ความสะดวกในการตรวจชันสูตรโรค มีสถานพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชนที่พร้อมจะให้การป้องกันหลังรับเชื้อ (Post Exposure Treatment) มีวัคซีนและซีรัมที่พอจะหาซื้อได้ ในทันที มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการป้องกันโรคในสัตว์ซึ่งเป็นสาเหตุที่แท้จริง ก็ยังมีผู้เสียชีวิตด้วยโรคนี้ปีละหลาย ๆ ราย ดังนั้นน่าที่จะได้เน้นหนักในด้านการสุศึกษาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รู้แนวทางในการป้องกันโรคนี้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มชนผู้ใช้แรงงานและเกษตรกรที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร แถบชาน เมืองออกไป

ข้อมูลสำคัญของโรคพิษสุนัขบ้าในกรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2525 - 2529

รายการ	พ.ศ.				
	2525	2526	2527	2528	2529
จำนวนผู้รับการฉีดวัคซีน	10,417	14,592	10,999	9,234	11,927 * 1
จำนวนผู้เสียชีวิต	12	25	13	9	14 * 2
จำนวนสุนัขที่ได้รับการฉีดวัคซีน	19,053	22,286	36,764	38,303	54,860 * 3
จำนวนสัตว์ที่ส่งตรวจ	5,978	6,962	5,750	6,435	6,826 * 4
จำนวนสัตว์ที่ตรวจพบว่า	3,514	3,838	2,673	3,168	3,275 * 4
เฉพาะที่ตรวจพบใน กทม.	1,457	1,431	1,007	1,035	-
จำนวนสุนัขที่ถูกทำลาย	86,385	60,342	57,653	65,367	102,387 * 3

ที่มา : * 1. กองวิทยาศาสตร์สภากาชาดไทย (รวมผู้ที่มีมาจากต่างจังหวัดด้วย)

* 2. กองระบาดวิทยา

* 3. งานควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ดินแดง กรุงเทพมหานคร

* 4. ห้องชันสูตรโรคพิษสุนัขบ้า ของสถานเสาวภา กรมปศุสัตว์

คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลศิริราช และสถาบันวิจัยไวรัส (รวมข้อมูลของ
ต่างจังหวัดด้วย)